

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 07.07.2016
Yayın Kabul Tarihi: 06.08.2016

Biga Sancağı'nda XIX. Yüzyıl Ve XX. Yüzyıl Başlarında Asayiş Bozukluğu

The Failure In Law And Order At The Biga Sancak The XIX And Early XX. Centuries

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZTÜRK *

Öz :

Asayiş bozukluğu insanoğlunun doğasıyla belki de eş değer bir özellik göstermektedir. Mevcut durumun bazen memnuniyetsizliği, bazen de durumu kendi lehine çevirme düşüncesi bozukluğun ortaya çıkmasında etkin nedenler arasında sayılabilir. Devlet otoritesinin zayıfladığı zamanlarda usulsüzlüklerin arttığı bilinen bir durumdur. XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecinin hızlandığı bir dönem olmasıyla, merkez teşkilatında olduğu gibi, yerel yönetimlerde de asayiş bozukluğu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Biga Sancağı da dönemin sorunlarının daha iyi anlaşılması bakımından somut bir örnek oluşturmaktadır. Yerel yönetimler bağlamında yapılan bu çalışma devletin bozukluğa karşı ne gibi tedbirler almaya çalıştığı, bu tedbirlerin de ne derece uygulanabildiğini resmi belgelere yansıyan olaylar ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Biga Sancağı, Asayiş Bozukluğu, Osmanlı Devleti

Abstract:

Failure in law and order indicates an equal similarity to the nature of human kind. Sometimes dissatisfaction with the present situation and sometimes the desire to convert the situation in favour of himself may be seen among the reasons that bring about this disorder. It is known that infraction of rules when the state authority weakens. With the acceleration of the retrogression process in the 19 th century

* Ömer HALİSDEMİR Üniversitesi, Tarih Bölümü, iozturk@nigde.edu.tr

of the Ottoman Empire. The failure in the law and order in local administrations also appear to be serious problem as in the case of head governance. Biga sancak is also concrete indication that epitomizes the problems of the era. The work, which was done with refence to local administrations, demonstrates clearly in the events reverberated in formal documents, what kind of precautions the government to take and to what extent those precautions worked.

Key words: Biga Sancak, The Failure in Law and Order, Ottoman Empire

Giriş

Osmanlı Devleti'nde asayiş sağlama çabaları üzerine yapılan sınırlı bir çalışma, bu konu üzerinde uzun soluklu araştırmaların başlangıcı olması bakımından dikkate değerdir (Erder, 1980: 78; Erim, 1984: 80). Köyden kente yoğun göç hareketleri, İstanbul başta olmak üzere, şehirlerde asayişin bozulmasında önemli rol oynamıştır. Mahalle kavramının birbirine kefaletle bağlı insanların yaşam alanının, toplum kontrol mekanizmasının, bu göç edenlerin (birçoğu bekârdı) bu zincirin bir ölçüde sekteye uğratılıp kırılmasında, şehrin ticari faaliyetlerinde tercih edilen işgücü olarak kullanılmaları (bir ölçüde yerli halkla göre daha ücretle çalıştırılmaları) önemli etkenler arasında yer aldığı düşünülebilir.

İşverenlerin de daha az maliyet gerektiren bu iş gücünü tercih edip, bekâr odalarında ve kendi iş yerlerinde barındırarak, yaşamlarını sürdürmelerine bir ölçüde katkıda bulunmaları zinciri kıran noktalar arasındadır. Bekâr odalarının bulunduğu hanlarda kalanların, her ne kadar geceleri bu hanların kapandığı düşünülse de, bu insanların beden gücüne güvenerek, hareket etmeleri, toplumda yerli halka göre ikinci sınıf olmanın getirdiği ezici etki nedeniyle, gündüz dâhil olmak üzere, fırsat olan herhangi bir anda, suç işleme ya da yardım etmeye yerli halka göre daha meyilli hale gelebilmekteydiler. İstanbul ve Bursa gibi devrin büyük şehirlerin suç nedenleri arasında sık görülen bu durumun, diğer Anadolu şehirlerinde nispeten daha az etkisi izlenmektedir (Faroghi, 2006: 270).

XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yaşanan asayiş bozukluğunu birkaç başlık altında incelemek konunun daha iyi anlaşılması bakımından yararlı olacaktır. Yaygın düşünce olan eşkıyalık hareketlerinden ziyade, daha kapsamlı olarak, yerel yöneticilerin usulsüzlükleri, iskânda yaşanan sorunlar, halkın kendi içindeki anlaşmazlıkları ele alınacaktır. Bu bozuklukların sancak içersinde nasıl bir seyir izleyip, hangi kaynaklardan beslendiği olayların ayrıntılı incelenmesi ile görülmektedir. Devletin bu usulsüzlükler karşısında nasıl bir tavır takındığı ve ne gibi önlemler almaya çalıştığı resmi belgeler bağlamında incelendiği için açık bir şekilde yansımaktadır.

Osmanlı devlet yönetiminde sancak merkezi olan aynı adla anılan sancak merkezi olan Biga, sınırları Marmara Denizi'ne, Çanakkale Boğazının Anadolu kesimine ve Ege Denizine uzanmaktaydı. İdari taksimat içerisinde Cezayir-i Bahr-i Se-

fid vilayeti içerisinde yer alan Biga sancağı Biga, Balya, Çan, Ezine-Bazarı, Lapseki ve Çatal-Bergos (Burgaz) kazalarından oluşmaktaydı. Ege ve Marmara Denizi ile komşu olması, sancağın ekonomik ve sosyal alanda önemli bir gelişme göstermesine katkıda bulunmuş ise de, ayrıntılı görüleceği üzere, kaçakçılığın önemli bir sorun olarak yer almasını da gündeme getirmiştir.

1-Yerel Yöneticilerin Uygunsuz Davranışları

Asayiş bozukluğuna ait bir araştırma yapılırken yerel yöneticilerin davranışları ortaya çıkarılmadıkça bir sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir. Yerel yöneticiler kimi zaman bizzat usulsüzlüklerin içinde yer aldıkları gibi, bazen de geri planda destekleyicileri olmuşlardır. Yerel yönetici zümresi içerisinde mütesellim ve voyvodalar da tasarruf ettikleri çeşitli gelirler sebebiyle dâhil edilmişlerdir. Yerel yöneticilerin usulsüzlükleri incelendiğinde mültezim ve voyvodaların tasarruflarındaki çeşitli gelirlerin vergilerini toplarken, halkın hoşnutsuzluğunu gösteren çeşitli uygulamaların içinde oldukları açıkça görülmektedir. Mültezimlerin bazen zarar ettiklerini ileri sürerek belirlenen miktardan fazla vergi almaya çalışmaları, devlete olan borçlarını kefillerinin yetersizliği nedeniyle ödeyememeleri, içinden sıkılması zor durumlara yol açmaktaydı. Yerel yöneticilerin usulsüzlüklerinin nasıl olduğu ve hangi noktalarda yoğunlaştığı tarihsel süreç içerisinde örneklerle incelenmeye çalışılacaktır (Emecen, 1992: 136).

Biga kazası voyvodası Ömer H. 1226 ve 1227 (1811- 13) yıllarında vergi toplama işini kendisi yaptığı için 4.000 kuruş ve paşaların geçişi diye 6.000 kuruş fazladan vergi toplamıştı. Durumun araştırılması için görevlendirilen kethüda haksız uygulama lehinde 22 Muharrem 1229'da (13 Ocak 1814) Maliye Nezareti'ne görüş bildirdi. Voyvodanın suçu sabit görülerek görevinden alındı (BOA, Cevdet- Maliye C. ML, 24705).

Biga sancağı mütesellimi Süleyman Ağa H. 1229 (1813- 14) yılında kaza ve köylere gönderdiği mübaşirler vasıtasıyla halktan vergi dışında 100.000 kuruş ile, bundan başka "menziliye ve mübaşiriye" adıyla miktarı belirtilmeyen para topladı. Halkın şikâyeti üzerine sancak mutasarrıfına gönderilen 29 Zilhicce 1229 (12 Aralık 1814) tarihli emirde, adı geçen kişinin görevine son verildiği, yerine Akdeniz kalelerinin tamirine memur Hacı Osman Ağa'nın tayin edildiği bildirildi (BOA, Hatt-ı Hümayun HAT, 52336). Biga sancağında Esmâ Sultan'ın iltizamının bulunması sebebiyle mütesellime kefil olacak sarrafın maddi açıdan güçlü olması istenmekteydi (BOA, Hatt-ı Hümayun HAT, 16231).

Sancağa bağlı Ezine nahiyesinde 950 akçe tımar tasarruf eden Hasan, kendi tımarının haksız yere Teberdar İbrahim Ağa'ya verildiğini belirterek bu konuda şikâyetçi oldu. 29 Zilhicce 1230 tarihli emirde tımarın kendisine iade edilmesi Biga sancağı mutasarrıflığına bildirildi (BOA, Hatt-ı Hümayun HAT, 16378).

Aynı tarihli Tunus Ocağı için Biga, Karesi, Hüdavendigar, İzmir'den asker yazılacağından, yerel yöneticilere gönderilen emirde, asker yazımında halka zul-

medilmemesi, usulsüzlük yapılmayıp kanun ve nizam ölçüsünde alım yapılması vurgulandı (BOA, Hatt-ı Hümayun HAT, 22512).

Biga sancağı mütesellimi ve Bahr-ı Sefid muhafızı Ahmet Ağa'nın halk üzerinde zulüm yaptığına dair Bayramiç, Lapseki, Kazdağı naiblerine şikayetler iletildi. 29 Zilhicce 1238 (6 Eylül 1823) tarihli hatt-ı hümayunda olay hakkında ayrıntılı bilgi yer almaktadır. Davanın nasıl sonuçlandığı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır (BOA, Hatt-ı Hümayun HAT, 33145).

Ezine ve Biga kazaları müdürleri Ferhat Bey ile Veli Ağa uygunsuz davranışları yüzünden görevlerinden alındılar. Yerlerine sancak meclis azalarından Osman ve Hasan Ağalar atandılar. Osman Bey ile Veli Ağa görevlerini maaşsız olarak yürütmelerine karşılık, bu atanan iki kişi için Biga meclis harçlarının yarısı ile yazışma gelirlerinin 1/ 5 i maaş olarak müdürlere bırakılmasının uygun olduğu 19 Şevval 1267 (17 Ağustos 1851) tarihinde Biga mutasarrıflığına bildirildi (BOA, Cevdet-Maliye C. ML, 13527).

Sancaktaki Yörüklerden kanunda uygun olmayan biçimde iane akçesi adıyla vergi alınmaktaydı. Yörüklerin şikâyeti üzerine 29 Zilhicce 1272 (31 Ağustos 1856) tarihinde mutasarrıflığa gönderilen yazıda, kanunda Yörük taifesinden iane akçesi alınmasının bulunmadığından geri ödenmesi, aşiret üzerindeki vergi kalanının hazineye aktarılması emredildi (BOA, A. MKT. MVL, 51/ 19; Fiect, 2003: 250).

Biga kasabasında 40 haneden ibaret bulunan Ermeni milleti ödediği 9822 kuruş verginin Tanzimat sonrasında 11366 kuruş 36 paraya yükseltilmesi üzerine şikâyetlerini İstanbul'a bildirdiler. 26 Zilkade 1278 (25 Mayıs 1862) de Sadaret'ten Biga mutasarrıflığına gönderilen yazıda, konunun Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'ye havale edilip burada görüşüldükten sonra, konunun araştırılıp, verginin Ermeni milletinin tahammülüne göre alınması istenmekteydi (BOA, A. MKT. UM, 568/ 41).

Sancağa bağlı üç köyde yaşayan gayrimüslimlerden belirlenen miktardan fazla cizye alındığı halkın şikâyeti üzerine ortaya çıktı. Maliye Nezareti bu konuda 29 Zilhicce 1300 (31 Ekim 1883) tarihinde Biga mutasarrıflığını uyararak, haksız toplanan cizye miktarının sahiplerine geri verilmesini bildirdi (BOA, C. ML, 1466).

Biga'da miri ve vakıf arazilerinin aşarının ihalesinde usulsüzlük yapıldığına dair Hüseyin Hayri Efendi'nin şikâyeti ciddi bulunarak incelenmesi Cemaziyelahir 1309 (Ocak 1892) kararlaştırıldı (BOA, DH. MKT, 1914/ 78).

Yerel yöneticilerin uygunsuzluğu anlamında bir başka olay da Biga kaymakamı Pertev Bey dülger esnafından İstoraki ve bazı arkadaşlarını mahkeme kararı olmadan üç gün hapsedtiğinden muhakeme edilmesi gerekirken, bunun neden on beş ay geciktirildiği konusunda Biga mutasarrıflığından Rebiülahir 1311 (Ekim-Kasım 1893) bilgi istendi (BOA, DH. MKT, 1287 2).

Bigadiçli aşar mültezimi Emirzade Ahmet Ağa'nın oğlu Ali Efendi, Bayramoğlu Hacı İzzet Efendi, boyacı Serkez Ağa ile Kalyan Agop Ağa'nın köy halkından fazla öşür aldıkları şikâyeti üzerine adli tahkikat 12 Recep 1316 (26 Kasım 1898) da başlanmış olup, fazla paranın geri ödenmesi kabul edildi (BOA, DH. MKT, 2140/ 23).

Başka bir mültezim Gavril Vasiliyadi Bigadiç ve diğer kazalar aşarından zimmeti olduğundan, kefilî de bulunmadığı için, mahkûmiyet kararı verilmişti. Bu karar temyiz mahkemesince bozulmasına rağmen, mültezimin emlakine haksız yere el konulduğundan bu mağduriyetin giderilmesi 5 Recep 1316 (19 Kasım 1898) tarihli Dâhiliye Nezareti yazısıyla Biga mutasarrıflığına bildirildi (BOA, DH. MKT, 2135/ 103).

Kaymakam Rüştü Bey Hindistan kıtlığı için toplanan yardımı parasını zimmetine geçirdiği, rüşvet alarak bir köye ait araziye diğer köye haksız bir şekilde verdiği dair ihbar Dâhiliye Nezareti'ne Nisan 1901'de ulaştı. Konu üzerinde gerekli incelemenin yapılması kararlaştırıldı (BOA, DH. ŞFR, 2465/ 67).

Sancaktaki bazı aşar mültezimleri Zilhicce 1319'da (Mart- Nisan 1902) zahire fiyatlarının yükselmesini sebep göstererek, aşar iltizamında büyük zarar ettiklerini ileri sürmekteydiler. Bundan dolayı emlak ve arazilerine el konulduğunu İstanbul'a iletiler. 26 Zilhicce 1319 (5 Nisan 1902) tarihli yazıda, mültezimlere kolaylık gösterilmesi istenmekteydi (BOA, DH. MKT, 2599/ 59).

Biga kaymakamı Hasan Bey kaza işleriyle yeterince ilgilenmeyip, vaktini Gönen'deki çiftliğinde geçirdiği yönünde şikâyetler üzerine Dâhiliye Nezareti'nce 07 Rebiülevvel 1326 (9 Nisan 1908) tarihinde soruşturma başlatıldı. Soruşturmanın ne şekilde sonuçlandığına dair elimizde kesin bir bilgi yoktur (BOA, DH. MKT, 1245/ 76).

Sancakta halk reji kolcularının ırz ve namuslarına tasallut ettiği yönünde Biga kaymakamına şikâyette bulunmuştu. Kaymakamın da kolcuları haklı çıkaracak şekilde tahkikat yaptığı yönünde Dâhiliye Nezareti'ne 16 Safer 1327 (9 Mart 1909) halkın belirlediği temsilciler şikâyette bulundular (BOA, DH. MKT 2761/ 68; BOA, DH. MKT, 2792/ 71).

Yerel yöneticilerin karıştığı usulsüzlükler bağlamında liva idare meclisi ve mahkeme üyeliklerine fesat karıştırıldığı yönünde Dâhiliye Nezareti'ne birçok şikâyet iletilmekteydi. Biga sancağında 1909'daki seçimlerde usulsüzlük yapıldığı yönünde Suphi ve arkadaşları tarafından nezarete gönderilen telgrafın tetkik edilmesi için Biga mutasarrıflığı görevlendirildi (BOA, Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi, 2866/ 100).

Ezine Jandarma kumandanı Fuat Efendi halkın ziraat çalışmalarına engel ol-maktaydı. Halk Biga kaymakamlığı vasıtasıyla şikâyetini Dâhiliye Nezareti'ne iletti. Nezaretin 19 Muharrem 1334 (27 Kasım 1915) tarihli Biga Kaymakamlığı'na gönderilen telgrafta, konunun iyice araştırılıp ayrıntılı bilgi verilmesi istendi (BOA, DH. EUM. 3.Şb, 10/ 16).

Halkın şikâyet ettiği konulardan birisi de vergilerin aşırı bulunmasıydı. Bu anlamda Biga, Çan ve Ezine'de "tedrisat-ı ibtidaiye" vergisinin makul bir seviyede tutulması isteği yerel yönetime aktarıldı. Maarif hissesinin bir kısmının hususi bütçeden karşılanması, bu konuda şikâyete yer verilmemesi konusunda Dâhiliye

Nezareti Biga mutasarrıflığına 9 Zilhicce 1334 (7 Ekim 1916) tarihinde yazı gönderdi (BOA, Dâhiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye Vilayat Müdüriyeti, 59/ 28).

Yerel yöneticilerin XIX. Yüzyıl asayiş bozukluğu üzerinde etkileri büyüktü. Bu anlamda görevi suistimal, zimmete para geçirme, halk üzerinde uygunsuz davranışlar ele aldığımız dönemin sıkça görülen olayları arasında yer almaktadır. Merkezi otoritenin uygunsuzluğu görülen yöneticileri azletmesi geçici bir çözüm olarak yer alsa da, sorunun kaynağına inilememesinden dolayı etkili olamamıştır. Merkezi otoritenin XIX. Yüzyıl ilk çeyreğinden itibaren genişlettiği reform hareketleri, yerel yöneticilerin yerel güç odakları ile sıkı ilişkilerinin kesilmesine yönelik ise de, bu bağlılık zincirinin tam olarak kırılmadığı görülmektedir.

2-İşkânda Karşılaşılan Sorunlar

İşkân Osmanlı Devleti'nde yaygın yaşanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin genişleme sürecinde Anadolu'dan Balkanlara ve diğer bölgelere "şenlendirme" anlayışı ile yoğun göç yaşanmıştır. Gerileme dönemiyle birlikte toprak kayıplarının hızla arttığı XIX. Yüzyıl ikinci yarısından itibaren Anadolu bu sefer aksi yönde göçe sahne olmuştur. Yoğun bir nüfusun kısa bir sürede Anadolu'ya gelmesiyle iskân alanında önemli sorunlar yaşanmaya başladı. Bu çalışmada iskânın yarattığı sorunlar somut örneklerle ele alınmaya çalışılacaktır. Örneklemelerden sonra ne gibi çözümlerin getirilmeye çalışıldığı ve sonuçta ortaya çıkan manzara değerlendirilecektir.

Biga sancağında iskân olunan bazı Dağıstan muhacirleri bölgenin hava ve suyunu uyum sağlayamadıklarından hemşerilerinin bulunduğu Muş ve Kars sancaklarında yerleştirilmelerini istediler. İnceleme sonucunda göçmenler arasında uyumsuzluktan dolayı hastalık ortaya çıktığından, Sadaret'ten 9 Rebiülahir 1278 tarihinde Biga mutasarrıflığına gönderilen yazıda, iki sancakta iskân edilmek isteyen muhacirlerin yerleştirilmelerine izin verildiği belirtilerek, göç sırasında muhacirler için gerekli tedbirlerin alınması istenmekteydi (BOA, A.MKT. NZD, 372/ 31).

Sancak dâhilineki Dimetoka kazasında iskân ettirilen Çeçen muhacirleri yerli halka karşı hırsızlık ve yaralama gibi çeşitli olaylara karışmaktaydılar. Sadaret'ten mutasarrıflığa gönderilen 1 Safer 1279 (29 Temmuz 1862) tarihli yazıda, göçmenlerin bu hareketine müdahale edilip, olaylara karışanların cezalandırılması emredildi (BOA, Y. PRK. UM, 1/ 2).

Biga kazasında muhacir iskânına tahsis edilen arazinin bir kısmı Nusret Paşa'nın arazisi olduğundan burada inşa ettirilen muhacir evlerinin yıktırılması Sadaret'ten Biga kaymakamlığına 29 Cemaziyelevvel 1300 (7 Nisan 1883) bildirildi (BOA, Y. PRK. SGE, 1/ 1).

Biga kazasında iskân ettirilen Kafkas muhacirlerinden bazıları tayinatlarını alamadıklarından serkeşliğe başlayıp, çevreye zarar vermekteydiler. Yerel kuvvetle serkeşliğin önüne geçilemeyeceği anlaşıldığından, Umum Jandarmanın Kumandan-

liğinca 28 Rebiülevvel 1301 takviye kuvvet gönderilmesi kararlaştırıldı (BOA, Y. PRK. DH, 1/ 70).

Bu olayın bir benzeri ayın yılın Zilhicce ayında yaşandı. Çerkes muhacirler durumdan memnun olmadıkları için uygunsuz hareketlerde bulunmaya başladılar. Muhacir işinin düzene girinceye kadar rahat bir şekilde yürütülmesi için bölgede seyyar yirmişer kişilik iki kol halinde jandarma bulundurulması Umum Jandarma kumandanlığından 16 Zilhicce 1301 (7 Ekim 1884) tarihinde talep edildi (BOA, Y. A. RES, 25/ 30).

Biga sancağına tahammülden fazla muhacir iskânı özellikle 1885 yılında dikkat çekmektedir. Bu hesapsız iskân muhacirlerin ihtiyaçların yeterince karşılanamamasını gündeme getirdiği gibi, halk ile göçmenler arasında da sorunları artırmaktaydı. Sancaktaki iskâna bağlı sorunların çözümü için komisyon kuruldu. Komisyon 25 Muharrem 1303 (3 Kasım 1885) raporunda sancağa aşırı sayıda muhacir gönderildiğini, bunların iskân ve iaşesinin temin edilmesinin iyice zorlaştığından sancağa daha fazla muhacir gönderilmemesini önemle vurguladı (BOA, Y. A. RES, 30/33; Y. A. RES, 29/ 43; Y. A. RES, 31/ 28).

Muhacirler ile yerli halk arasında sancak dâhilinde önemli sorunların çıktığı zamanlar da az değildi. Safer 1305 (Ekim- Kasım 1887) de Biga kazasının adliye köyünde muhacirler ile yerli halk arasında öldürme ve yaralamaya kadar giden olaylar ortaya çıktı. Olayların bölgede iki ay kadar sürdüğü görülmektedir. Meclis-i Vükela tarafından söz konusu ihtilaflı arazinin satın alınması öngörülmüşse de, yine de tartışmanın bitmediği olayların yayılışından anlaşılmaktadır (BOA, MV, 26/ 7).

Muhacirlerden Cenan Ağa vekil sıfatıyla yasağa rağmen dışarıdan muhacir getirtip, miri ormanlara yerleştirmeye kalktığı, bu yüzden de birçok muhacirden para aldığı yönünde Dâhiliye Nezareti'ne bilgi ulaşmıştı. Biga mutasarrıflığına gönderilen 06 Rebiülevvel 1306 (10 Kasım 1888) emirde, bunun önlenmesi için gerekenin bir an önce yapılması istenmekteydi (BOA, DH. MKT, 1563/ 10).

Bulgaristan muhacirlerinden olup geçici olarak Biga'da iskân edilenlerin ormanlara zarar vermeleri üzerine, bunların buradan çıkarılmaları için zor kullanılmayarak nasihatte bulunması ve uygun araziye yerleştirilmeleri konusunda gayret gösterilmesi Dâhiliye Nezareti'nin 16 Şevval 1306 (15 Haziran 1889) tarihli emrinde belirtilmişti (BOA, DH. MKT, 1617/ 14).

Muhacirlere hicret tarihlerinden itibaren altı yıl askerlik muafiyeti tanınmıştı. Bu sürenin dolmasından sonra askerlik yapmaları gerektiği konusunda Biga'da ortaya çıkan bir anlaşmazlığa Şevval 1306 (Mayıs- Haziran 1889) çözüm bulundu (BOA, DH. MKT, 1617/ 132).

Muhacirlerin 1896 yılı Ocak ayı itibariyle Biga kazasında 70 adet köy teşkil ettikleri ve bu köylere çeşitli isimler verildiği bir belgeden anlaşılmaktadır (BOA, İ. DH, 1330/ 1313-B- 47).

Yerli halk ile göçmenler arasındaki anlaşmazlığın giderilmesi için bölgeye gönderilen Yaver-i Ekrem Derviş Paşa alınması gereken tedbirlere ilişkin arızayı 7 Rebiülahir 1305'de (23 Aralık 1887) Sadaret'e takdim etti (BOA, Y. A. RES 41/ 4; Y. A. RES, 40/ 28). Derviş Paşa'nın arızasından sonra da olayların aralıklarla devam ettiği görülmektedir. Anlaşmazlığın çözüme kavuşturulması için Bab-ı Fetva ve Defter-i Hakani Nezareti'nden güvenilir bir memurun görevlendirilmesi kararlaştırıldı (BOA, Y. A.RES, 50/ 18). Ramazan 1309 (Nisan 1902) da Şura-yı Devlet azası Abdullah Bey ile bir yaver sorunun halledilmesi için bölgeye hareket ettiler (BOA, Y. A. HUS, 260/ 97).

Biga kazası bidayet mahkemesi aza seçimlerinin usul ve nizama uyulmadığı, iskân konusuna gerekli önemin verilmediğini bildiren muhacirlerin beyanının araştırılması istenmişti. Şikâyet konusuna iskânın da eklenmiş olması bir ölçüde iskana dikkat çekilmesi anlamında mahkeme üye seçimlerinin kullanılabileceğini de düşündürmektedir (BOA, DH. MKT, 1525/ 92).

Biga kazasının Ahmet-paşa köyünde iskân olunan Çerkes muhacirlerine tahsis edilen arazinin henüz muhacirler arasında taksim edildiğine dair Dâhiliye Nezareti'ne ulaşan şikâyetler karşısında konunun 16 Muhaarrem 1308 (1 Eylül 1890) araştırılması istendi (BOA, DH. MKT, 1786/ 69).

Muhacirlerin iskânında belli bir süre vergilerden muafiyet tanınmakta olup, bu sürenin bitiminde ise emlak ve temettuat vergilerini ödemeleri, kanunlarda gösterilen zaman sonunda zorunlu oldu (BOA, İ.ML, 15/ 1313/Ca-03).

Muhacirlerle yerli halk arasındaki arazi anlaşmazlığının Ramazan 1309'da (Mart- Nisan 1892) Şura-yı Devlet azasından Abdullah Bey görevlendirilmiş ve buna da bir yaverin refakat etmesi kararlaştırılmıştı (BOA, Y. A. HUS, 2607/ 97).

Biga sancağında yoğun muhacir nüfus iskânı sonucunda H.1310 (1892- 93) yeni bir iskânın gerçekleştirilmesi yasaklandı. Ancak bu kurala bilerek ya da bilmeyerek uyulmadığına dair belgelerde örneklere rastlanmaktadır (BOA, DH. MKT, 107/ 13; BOA, DH. MKT, 47/ 4; BOA, DH. MKT, 8/ 37). Bazı muhacirlerin Gelibolu mutasarrıflığına uyarıya rağmen gönderildiğinden bu mutasarrıflığa ayrıca uyarı yazısı gönderildiği anlaşılmaktadır (BOA, DH. MKT, 2027/ 52).

Biga sancağına aşırı göç hareketi nedeniyle bazı tedbirler alınmaya başlandı. Yerine ulaşmamış muhacirlere Liva meclisince alınan karar uyarınca arazi satılmamasının uygun bulunduğu Dâhiliye Nezareti'nce Biga mutasarrıflığına 13 Cemaziyelevvel 1310 (3 Aralık 1892) tarihinde bildirildi (BOA, DH. MKT, 2027/96).

Muhacirler üzerine kaydedilen arazi ve emlakın fahiş bir fiyattan yazılması ödeyecekleri vergi miktarını arttırdığı için bu vergileri ödeyemediklerinden zor duruma düşmekteydiler. Yerel yöneticilerin bu usulsüz davranışlarının önüne geçilmesi Biga mutasarrıflığına gönderilen 23 Şaban 1309 tarihli emirle istenmekteydi (BOA, DH. MKT, 1942/ 55).

Arazi ihtilafı konusu bazen uzun bir süre çözümlenememekteydi. Böyle durumlarda halkın şikâyeti daha da artmaktaydı. Yerel yöneticilerin ilgisizliği, ya da yapılan tahkikatın bir sonuca erdirilememesinden kaynaklanan çözümsüzlükler daha üst makamlara iletilmekteydi. Kaza halkı adına Servet Beyin şikâyet telgrafına gereğinin yapılması için Dâhiliye Nezareti mutasarrıflığı uyarmaktaydı (BOA, DH. MKT, 1981/ 107).

Dağıstan muhacirlerinden Mirza'nın tasarruf ettiği Sultan Çiftliği arazisi keyfi bir sahiplenmeyi önlemek için hükümet tarafından Nisan 1898'de satın alınması kararlaştırılıp, durum Biga mutasarrıflığına bildirildi (BOA, İ. ML, 26/ 1315-Za-34). Mirza daha önce arazinin kendisine ait olup, diğer muhacirler tarafından arazisinin zapt edildiğini ileri sürmüştü (BOA, Y. A. RES, 81/18). Muhacir tarafından boşu boşuna zapt edilen arazinin geri alınması için Muhacirin İdaresi Heyet-i Hesabiye mümeyyizi Ata Efendi ile Defter-i Hakani'den bir memurun görevlendirilmesi Aralık 1898'de kararlaştırılıp uygulamaya konuldu (BOA, İ. DH, 1359/ 1316-B- 20).

Yoğun iskân alanı olarak yer alan Biga sancağında Muharrem 1317 (Mayıs-Haziran 1899) da nüfus tahriri yapılması kararlaştırıldı. Tahririn gerçekleştirilmesi için gerekli hazırlıkların yapılmasına başlandı (BOA, DH. MKT, 2208/ 122).

Biga sancağında bazı muhacirlerin miri araziden izinsiz ağaç kestikleri belirlenmişti. Yerel yönetim bu konuda nasıl bir muamele yapılacağı konusunda 15 Muharrem 1327 (6 Şubat 1909) Dâhiliye Nezareti'ne başvuruldu (BOA, Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi, 2763/ 95).

Muhacirler konusunda bazen kendi ihtiyaçlarını karşıladıkları takdirde yerlerini terk edip başka yere yerleşmeleri halinde, eski iskân alanlarına döndürülmeyip, karışılmamaktaydı. Bu anlamda Ankara'daki iskân alanlarını terk edip Biga'ya yerleşen Bosna muhacirlerine kendi ihtiyaçlarını karşıladıkları için dokunulmaması yönünde Biga mutasarrıflığının yazısına 11 Safer 1327 (4 Mart 1909) tarihinde cevap verildi (BOA, Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi, 2757/ 47).

Muhacirlerin iskânında devlet önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Dağılma sürecinin hızlanması ile, XIX. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren, Balkanlar, Kırım vs yerlerden Anadolu'ya gittikçe artan göç dalgası yaşanmıştır. Memleketinde bütün mal varlığını bırakıp gelen göçmenlerin maddi durumları kendi kendilerine yetebilecek durumda değildi. Bunların geçici ve daimi iskânlarının sağlanabilmesi için Muhacirin Komisyon Müdüriyeti bünyesinde bir yapılanmaya gidilmiştir. Artan göç nedeniyle gelenlerin ihtiyaçların karşılanmasında büyük sıkıntılar baş göstermiştir. Göçlerin kış mevsimi yaklaşırken daha da artması, barınma ihtiyacının temin edilmesini zorlaştırmakta, elverişsiz hava koşulları yüzünden evlerin yapımına ancak bahar ayları gelmeden başlanamamaktadır. Yaklaşık 7-8 ay gibi uzun süre bu insanların uygun yerlerde barındırılıp, günlük ihtiyaçlarının sağlanması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sıkıntılara gelen göçmenlerin iskân alanlarını beğenmemeleri (bunda hemşerilerinin buldukları yerleri tercih etmeleri, kendi memleketlerindeki gibi verimli toprakların olmaması, iskân alan-

larını bireysel ya da toplu terk edişler) sonucunda yaşanan başıbozuk hareketler asayişin sağlanmasını güçleştirmektedir.

İşkânda karşılaşılan sorunların biri de muhacirlerin iskân alanlarının yetersizliği ile beğenmemeleri yüzünden terk etmek istemeleri de önemli bir neden olarak görülmelidir. Belgelerde “havaya imtizaç edememekten” kaynaklanan sıkıntılar ileri sürülerek iskân alanının değiştirilmesi istenmekteydi. Dönemin şartları dikkate alındığında büyük bir nüfusun bir yerden diğer bir yere nakli çeşitli sorunları da beraberinde getireceği devlet tarafından hoş karşılanmamıştır. Böyle istekler çoğu kez reddedilip, yerel yöneticilerce göçün durdurulması vurgulanmıştır.

Muhacirlerle yerli halk arasında arazi anlaşmazlıkları yüzünden önemli sorunların yaşandığı görülmektedir. Bu anlamda yerli halk arazilerinin haksız yere işgal edildiği konusunda birçok kez şikâyette bulunmuştur. Merkezi yönetim şikâyetlerin değerlendirilip, bir an önce çözüme kavuşturulması istemiştir. Unutulmaması gereken bir nokta da, yerel yöneticilerin de dolaylı olarak bu anlaşmazlıklarda rol aldıkları, çıkarlarına göre, bir taraf lehine tavır koydukları anlaşılmaktadır. Devletin gerekli tedbirlerin alınması yönündeki isteğinin çoğunlukla etkili olmadığı açıkça görülmektedir.

3-Halkın Karıştığı Usulsüzlükler

Halk kendi arasındaki sorunlarda usulsüzlükler kapsamında önemli yer tutmaktadır. Bireysel anlaşmazlıklar konumuz dışı olduğu için toplumu etkileyen sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu sorunlar kapsamında Türklerin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları yanında, gayrimüslim vatandaşlarla da çeşitli sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Devletin yerel yöneticilere gönderdiği çeşitli yazılarda sorunların bir an önce giderilmesi yönündeki çağrılarının tam anlamıyla sonuçlandırılmadığı ve alınan tedbirlerin etkinliğini gösteremediği dikkat çekmektedir. Tarihsel süreçte olayların incelenmesi bize daha somut bilgiler sunmaktadır.

Eski Biga Voyvodası İsmail Ağa ölünce Muharrem 1229 (Aralık 1813- Ocak 1814) muhallefatının veresesine iadesi için yüz bin kuruş bedel istenmişti. Bu bedelin neye karşı istendiği konusunda bir bilgi yoksa da, muhtemelen bir borç karşılığı olduğu düşünülebilir. Veresesinin bu miktarın 50000 kuruşa düşürülmesi yolunda bir beyanın olmadığı belgeden anlaşılmaktadır (BOA, C. ML, 24132).

Biga kasabasında ölen Cancinoğlu Mustafa'nın muhallefatı mahkemece belirlenip, varislere taksim edilmiş iken hiç beklenmeyen bir durum ortaya çıktı. Mustafa'nın dört yüz kese geliri olduğu yalandan çevreye yayılarak kişisel eşyalar dükkanları ve hayrat çeşme suyu fazla yazılarak miriye zapt edilmesinin önlenmesi ve hileli bir şekilde mübaşir tarafından alınmasını önlenmek için baskı yapıldığı konusunda 29 Safer 1229 (20 Şubat 1814) tarihli dilekçeye, bu konuda gerekli tahkikat yapıp söylenenlerin asılsız olduğu Biga mutasarrıflığınca bildirildi (BOA, C. ADI, 2216).

Biga sancağı çevresindeki kazalardan Ayvacık kazasına gelen Zeybekler 1849 yılında halka zulüm yapmaktaydılar. Halkın şikâyeti üzerine Dâhiliye Nezareti mutasarrıflığa gönderdiği 29 Zilkade 1265 (16 Ekim 1849) tarihli yazısında, halka zulüm edilmesinin bir an evvel önüne geçilmesi için uyarıda bulundu (BOA, C.ZB, 4542).

Sancak dâhilinde satılan hayvanlardan kuruşta bir para olarak alınan vergi-yi halkın vermek istemediği yönünde mutasarrıflığın şikâyeti üzerine 29 Zilhicce 1265 (15 Kasım 1849) tarihli yazıda, bunun kanuna uygun olup alına geldiğinden kaldırılmasının söz konusu olmadığını bildirildi (BOA, C. ML, 28287).

Halkın ödedikleri halde ikinci kez vergi alınmasına yönelik suistimallerin sancakta sık yaşandığı görülmektedir. Göçerler üzerinde daha etkili olan bu gayretler şikâyet neticesinde İstanbul'a ulaşmış, bu uygulamalardan vazgeçilmesi konusunda sert uyarıların yapıldığı Muharrem 1270 (Ekim-Kasım 1853) tarihli bir belgede somut bir örnek teşkil etmektedir (BOA, A.MKT. NZD, 97/ 90).

Sarraf İstefan'ın Keşan kazasında Şam Baba merasına bölge halkı tarafından müdahale edilmişti. İstefan'ın konuyu üst makamlara iletmesiyle Sadaret'ten Biga mutasarrıflığına gönderilen 25 Rebiülevvel 1278 (30 Eylül 1861) tarihli yazıda, müdahalenin önlenmesi önemle vurgulanmaktaydı (BOA, A. MKT. NZD, 368/ 77).

Mali alanda da bazı usulsüzlükler yaşanmaktaydı. Beşlik ve metelik Ezine ve Eceabat'ta piyasada kabul görmüyordu. Bu yüzden de alış-verişte olumsuzluklar yaşanmaktaydı. Sıkıntının artması üzerine Biga mutasarrıflığı Dâhiliye Nezareti'ne 29 Rebiülevvel 1297'de bu konuda nasıl hareket edileceğine dair görüş istedi (BOA, Y.PRK. UM, 1/ 88).

Halk arasında arazi anlaşmazlığı da önemli yer tutmaktaydı. Sancakta iki köy arazi yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Anlaşmazlığın giderilmesi için ne gibi bir yol izleneceği konusunda yerel yönetim 7 Cemaziyelahir 1302 (24 Mart 1885) Dâhiliye Nezareti'ne başvurdu (BOA, Y. PRK. ASK, 26/ 24). Bu anlaşmazlıklarda ihtilafın sürdüğü sürece vergiler de tahsil edilememekteydi. Bu vergilerin daha sonraki yıllarda alınması yoluna gidilmiştir (BOA, DH. MKT, 1766/ 68).

Biga sancağı sahillerinden Yunanistan'a yapılan koyun ihracının askerin et ihtiyacını sıkıntıya soktuğundan 13 Cemaziyellevvel 1303 (Şubat- Mart 1886) yasaklanması kararlaştırıldı. Bu yasağa rağmen yine de gizliden ihraç edildiğine dair bilgiler mevcuttu (BOA, MV, 7/ 82). Bu yasağın sıkça delindiği konusuna bir örnek de Cemaziyelahir 1305 (Aralık 1877- Ocak 1878) Behram köyünden ihtiyar meclisinin yardımıyla hayvan kaçırılmakla yetinilmeyip, aynı zamanda gümrüğe de saldırı düzenlenmişti (BOA, DH. MKT, 1490/ 92).

Kereste tacirleri Biga'daki miri ormanlardan kontrato haricinde ağaç keserek Şire'ye kaçırdıkları belirtilmişti (BOA, DH. MKT, 1744/ 88). Kaçakçılığın önlenmesi için Biga'ya gönderilen orman başmüfettişinin görevini ihmal ettiği yönündeki şikâyet üzerine konunun araştırılıp sonuca bağlanması istendi (BOA, DH. MKT, 1737/ 30; BOA, DH. MKT, 1739/52).

Zilkade 1306 (Haziran-Temmuz 1889) da Dimetoka kasabası yerli halkı ile Adliye köyünde sakin Rumeli muhacirleri arasında sürekli kavganın tahrikçileri olan köy muhtarı ve aynı köyden bazı kişilerin başka bir vilayete gönderilmesine karar verildi (BOA, DH. MKT, 1639/ 106).

Asayiş bozukluğunun sınırları o kadar genişti ki, kalp altın bile piyasaya sürül-mekteydi. Manastırlı olup Biga'da kalp altın süren Zagrab ve Bayram adlı iki kişi Cemaziyelahir 1307 (Ocak- Şubat 1890) da suçüstü yakalandılar (BOA, DH. MKT, 1698/ 23).

Biga kazası ile Gönen kazası arasında hudut tespiti konusunda anlaşmazlık baş gösterdi. Muharrem 1312 (Temmuz-Ağustos 1894) tarihinde meydana gelen bu ih-tilafın çözülmesi için her iki kaymakam ve idare heyetlerinin bir araya gelmesi gerektiğini Dâhiliye Nezareti Biga mutasarrıflığına 4 Muharrem 1312 (8 Temmuz 1894) ilettiler (BOA, DH. MKT, 257/ 8).

Eylül 1901'de Biga kasabasında kasten çıkarıldığından şüphelenilen bir yangın önemli hasar meydana getirdi. Üç dört yerde aynı anda başlayan yangında üç yüz hane kül olmuştu. Yangın sonrası yapılan incelemede Ermenilerin bir hareketinin sonucu olduğu şüphesine ulaşılmıştı. Yangında evi yananlar için ekmek yardımına başlandığı, ancak belediyenin bu yardımı yapmaya yeterli gücü yetmeyeceğinden Pirlepe selzedeleri için bastırılan iane biletlerinin sayısı arttırılarak yangında zarar görenler için de buradan katkıda bulunulması kararlaştırıldı (BOA, İ.ŞE, 14/ 1319-Ca-3; BOA, DH. MKT, 2525/ 129; BOA, DH. MKT, 2536/ 66).

Arazi anlaşmazlıkları içerisinde köyler arasındaki ihtilaf önemli yer tutmaktaydı. Sancağa bağlı Kİramantı ve Danişmend köyleri arazi ihtilafı yüzünden birbirlerine düşmüşlerdi. Dâhiliye Nezareti'nden mutasarrıflığa gönderilen 18 Muharrem 1318 (18 Mayıs 1900) tarihinde konunun araştırılması üzerinde durulmaktaydı (BOA, DH. MKT, 2346/ 95).

Sancak dâhilinde iskân edilen Dağıstan muhacirleri halkın elinde olan Sultan Çiftliği arazisine müdahale etmekteydiler. Şikâyet üzerine Sadaret'ten 14 Ramazan 1323 (21 Aralık 1905) tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda müdahale-nin önlenmesi istenmekteydi (BOA, A. MKT. MHM, 528/ 11).

Ayvalık'ta dinamit ile balık avlanmasının yasaklandığını belirten emirden sonra, boğazın her iki tarafındaki balıkçıların da dinamit kullanmaması hakkında gerekli terbiyeler alındığına dair Biga mutasarrıflığı 18 Safer 1327 (11 Mart 1909) Dâhiliye Nezareti'ne yazı gönderdi (BOA, DH. MKT, 2763) 95).

Kazaya bağlı köylerden önceden ayrılmış olup, tekrar geri dönen Rumlara onla-rın emlakinden verilen Müslüman muhacirler tarafından izin verilmeyip, köyleri-ne sokulmadığı yönündeki şikâyetin gerçek ise bu durumun önlenmesi için Emni-yet-i Umumiye Müdüriyeti'nden Kale-yi Sultaniye mutasarrıflığına 29 Rebiülahir 1337 (1 Şubat 1919) yazı gönderildi (BOA, DH. ŞFR, 96/ 7, BOA, DH. ŞFR, 96/ 258).

Lâpseki, Ezine, Bayramiç taraflarında, göçebe olması muhtemel, hayvancılıkla uğraşan bazı kimselerin askere gitmek istemedikleri yerel yöneticilerce Dâhiliye Nezareti ve Umum Jandarma Kumandanlığı'na Recep 1334 (Mayıs- Haziran 1916) bildirildi (BOA, DH. EUM.3.Şb, 13/ 92).

Asayiş bozukluğu kapsamında halkın kendi içinde yaşadığı sorunlar da önemli bir yer tutmaktadır. Bu sorunlar arasında bazı mallar üzerinde yaşanan fahiş fiyat uygulamaları incelediğimiz dönem içerisinde sık karşılaşılan olaylar arasındadır. Muhacirlerin iskânında halkla arazi meseleleri üzerine sıkıntılar ön plana çıkmaktadır. Bu anlaşmazlıklarda yerli halk göçmenlere daha verimli ve fazla toprak verildiği konusunda yerel yönetime birçok kez şikâyetle bulunmuşlardır. Yerel yöneticiler de bu istekleri Dâhiliye Nezareti'ne iletmiştir.

Halkın yaşadığı sorunlar arasında Rum ve Ermenilerin kendi içlerindeki dinsel problemleri önemli yer tutmaktaydı. Bunun giderilmesi anlamında dini liderlerin araya girmek suretiyle çözüme kavuşturmaya çalışmaktaydılar. Yerel dini liderlerin çözemediği sorunlar metropolitliğe aktarılarak burada çözüme bağlanmaktaydı.

4-Eşkıyalık

Eşkıyalığın Biga sancağında önemli bir yer tuttuğu açıkça görülmektedir. Dar ve geniş kapsamlı çetelerin sancak dâhilinde önemli sıkıntılara yol açtıkları bu konudaki belgelerin yoğunluğundan anlaşılmaktadır.

Saruhan sancağından bazı kişilerin Biga sancağının Balya kazasında bulunan Arablı aşiretinden Hacı Pehlivanoğlu Halil ve zevcesini öldürüp, altı evi de tahrip ettiklerinden faillerin bulunup haklarında gerekli muamelenin yapılması mutasarrıflığa gönderilen 14 Recep 1253 (14 Ekim 1837) yazıda açıkça belirtilmişti (BOA, C. DH, 7861). Bireysel katli ve yaralama olayları da eşkıyalık içerisinde değerlendirilebilir. XIX. Yüzyılın ikinci yarısında eşkıyalığın birçok nedenden dolayı daha da arttığı gözlenmektedir. Bu anlamda olayların önüne geçilebilmesi için klasik dönemde mahallelerin tesisinde yaygın olarak kullanılan "kefalet-i müteselsile"-nin tekrar Biga sancağında uygulanmaya başlandığı 18 Rebiülahir 1275 (25 Kasım 1858) tarihli belgeden anlaşılmaktadır (BOA, A.MKT. UM, 334/ 90).

Biga'da eşkıyalık yapan Muhsin b. Osman çıkan çatışmada ölü ele geçirildi. Olay Dâhiliye Nezareti'ne Recep 1300 (Mayıs- Haziran 1883) bildirildi (BOA, Y.PRK. ASK, 18/ 25).

Biga kazası ve çevresinde eşkıyalığın artması üzerine özellikle kırsal kesimde insanların zor durumda oldukları, bunun için askeri kuvvetin arttırılması gerektiği Biga mutasarrıflığı tarafından Dâhiliye Nezareti ve Umum Jandarma Kumandanlığı'na 4 Şevval 1302 (17 Temmuz 1885) tarihinde iletildi (BOA, Y. PRK. AZJ, 10/ 38).

Sancağa bağlı Dimetoka kazasının ileri gelenlerinden Nuri Bey dağa kaldırıldı. Eşkîya ile girilen çatışma sonucunda Nuri Bey Ramazan 1309 (Nisan 1902) sağ olarak kurtarıldı (BOA, Y. A. HUS, 259/ 76).

Cemaziyelevvel 1327 (Mayıs- Haziran 1909) de bir grup eşkıya Biga kazasında Kargı Çiftliği'ne saldırdı. Çiftlik sahibi başta olmak üzere diğer kişilerin paralarını aldıktan sonra kaçtılar. Saldırganların yakalanması için takibat başlatıldığına dair bilgiye sahip olmakla birlikte, sonucu hakkında açıklık yoktur (BOA, DH. MKT, 2839/ 22).

Bu yıla ait bir başka bilgide, sancak içerisinde çetelerin faaliyetleri hakkında genel duruma işaret edilmekte olup, adam öldürme ve yaralama olaylarına karışan bazı kişilerin kimliklerinin tespit edilip, yakalanmaları için gerekenin yapılması 13 Ramazan 1327 (28 Eylül 1909) tarihinde Dâhiliye Nezareti'nden mutasarrıflığa emir gönderildi (BOA, DH. EUM. THR, 9/ 50).

Biga ve Lâpseki çevresinde eşkıyalık yapan Ahmet oğlu Halil ölü ve çeteden bazı kişiler sağ olarak ele geçirildiler. Kaymakamlıkça Dâhiliye Nezareti 12 Rebiülahir 1334 (24 Şubat 1916) tarihinde bilgilendirildi (BOA, DH. EUM.. 3.Şb, 12/ 7).

Kaçakçılığın da silahlı bir nitelik taşınması sebebiyle, eşkıyalık hareketi içine dâhil edilmesi mümkündür. Bu anlamda Biga, Ayvalık ve çevredeki adalardan silah başta olmak üzere zahire ve diğer maddelerin kaçakçılığı dikkat çekici bir niteliktedir. Kaçakçılığın önlenmesi adına sahilde güvenliği sağlayacak bir gözetleme vapurunun Kasım 1909'da görevlendirilmesi kararlaştırıldı. Bu vapurun gözlem alanı Midilli ve Ayvalık sahili olup, buradan Biga'ya silah girişini engellemekti (BOA, DH. MKT, 2905/ 54). Bir başka girişim de tütün kaçakçılığında yaşanmaktaydı. Kaçakçılık yapan kişilerin başka yere sürülmesi (kalebend) cezası uygulanmaktaydı. Nisan 1900'de tütün kaçakçılığında yakalanan bazı kişiler çeşitli vilayetlere sürüldüler (BOA, DH. MKT, 2328/ 47).

Eşkîyalık XIX Yüzyıl ve XX. Yüzyıl başlarında devletin uğraşmak zorunda kaldığı önemli sorunlardan biri idi. Çetelerin sancakta karıştıkları soygun ve öldürme gibi asayiş bozucu davranışları dikkate değer bir özellik taşımaktadır. Yerel yöneticiler ordu kuvvetinin artırılması konusunu Dâhiliye Nezareti vasıtasıyla Harbiye Nezareti'ne iletmişlerse de, askeri ve sosyal alanda sıkıntılar nedeniyle eşkıyalığın önüne geçildiğini söylemek değildir.

Sonuç

Konunun çeşitli bölümlerinde irdelemeye çalıştığımız sebep sonuç ilişkilerinin XIX yüzyıl boyunca devam edip, XX. Yüzyıla devrettiği görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecinin hızlandığı XIX. Yüzyıl devletin asayiş bozukluğu alanında birçok sorunla karşılaştığı ve bunları önleme adına bazı adımlar atmaya başladığı bir dönem olmuştur. Merkezi otoritenin kuvvetlendirilmesine yönelik bazı çalışmalar yerel yöneticilerin merkezle olan ilişkilerini güçlendirmeye amaç-

lamaktadır. Devletin bu alanda aldığı tedbirlerin sürekliliği ve etkinliği arttırdığını söylemek zordur. XIX. yüzyılın sonları ve XX. Yüzyıl başlarında asayiş bozukluğu artan etkisini devletin sona erişine dek sürdürmüştür.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Cevdet Tasnifi

Cevdet-Adliye C. ADL

Cevdet- Dâhiliye C. DH

Cevdet- Maliye C. ML

Cevdet-Zaptiye C. ZB

Dâhiliye Nezareti

İdare Kısmı DH. İD.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti DH. EUM.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi DH. EUM. THR

Emniyet-i Umumiye 3. Şube DH. EUM. 3.Şb

Mektubi Kalemi DH. MKT

Umur-ı Mahalliye Vilayat Müdüriyeti DH. UMVM

Şifre Kalemi DH. ŞFR

Hatt-ı Hümayun HAT

İradeler İ.

Maliye İ. ML

Şeriyeye İ. ŞE

Meclis-i Vükela Mazbataları MV

Sadaret Evrakı

Mektubi Kalemi-Askeriye A. MKT. ASK

Mektubi Kalemi-Jandarma A. MKT. AZJ

Mektubi kalemi- Mukavele A. MKT. MVL

Mektubi Kalemi Umumiye A MKT. UM

Mektubi Kalemi Mühime A. MKT. MHM

Mektubi Kalemi Nezaret Devair A. MKT. NZD

Yıldız Evrakı

Perakende Evrakı-Askeriye Y. PRK. ASK.

Perakende Evrakı-Dâhiliye Y. PRK. DH

Perakende Evrakı-Umumi Y. PRK UM

Sadaret Evrakı -Resmi Y. A. RES

Sadaret Evrakı-Hususi Y. A. HUS

Kitap ve Makaleler

DARKOT, Besim, (2001), “ Biga” **İslam Ansiklopedisi**, C. II, Eskişehir.

EMECEN, Feridun, (1992) “ Biga”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. VI, İstanbul.

ERDER, I. T, FAROQHI, (1980), Suraya, “*The Development of tduring the Sixteenththe Aanatolian Urban Network during the Sixteenth Century*”, *Jorunal of Economic and Social History of the Orient*, Vol.23, No.3

ERİM, Neşe, (1984) “*Osmanlı İmparatorluğunda Kalebendlik Cezası ve Suçların Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme*”, *Osmanlı Araştırmaları* 4.

FAROQHI, S., (2006), “**Bursa’da Bir Cinayet Bir Cui Bono Vakası**”, *Osmanlı’da Asayiş, Suç ve Ceza*, İstanbul.

FAROQHI, Suraya, (2003), **Osmanlı’da Kentler ve Kentliler**, İstanbul.

FLEET, Kate, (2003), “*Tax-Farming in the Early Ottoman State*”, *The Medieval History Journal* 6.

PARRY, V. J. “ Biga”, *El*, C. I.

166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/ 1530), Ankara 1995.